

דף סו

קח. א. מהם סימני טהרה שבדגים?

ב. קשקשת העתידה להיגדל או לנשור – האם היא מהוה סימן טהרה?

ג. האוכל דגים טמאים – על אלו איסורים הוא עובר?

א. סימני טהרה בדגים מפורשים בכתוב: סנפיר וקשקשת. וקים להו לחכמים שכל שיש לו קשקשת יש לו גם סנפיר. ואם כן די לסמוך על הקשקשת בלבד, אבל סנפיר לבדו – אינו מהוה ראייה להימצאות הקשקשת. (ונכתבו שניהם בתורה, כדי להוציא מכלל טעות, שלא נפרש 'קשקשת' היינו הסנפירים, ואעפ"י שכבר ידענו ממקום אחר מהי הקשקשת – יגדיל תורה ויאדיר).

ר' יהודה מצריך שני קשקשים. (ואין הלכה כר' יהודה. רמב"ן. ע"ש. יש שכתבו עפ"י התוספתא, שצריך שתהא לפחות קשקשת אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיריו. ע' בראשונים).

סימנים נוספים לדגים – ע' בע"ז מ.

ב. אין לו עכשיו קשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן (כגון הסולתנית והעפיאן) – מותר.

יש לו עכשיו סנפיר וקשקשת, ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים (כגון אקונס, אפונס, כסתפיאס, אכספטיאס, אטונס) – מותר.

ג. האוכל דגים טמאים עובר בלאו (מבשרם לא תאכלו) ובעשה (אתם תאכלו. ולא הבא מכלל עשה – עשה).

(י"א שאם אין הקשקשת מתקלפת ביד או בכלי, אין זו קשקשת. ויש חולקים – ע' רמב"ן בפירוש התורה; רמ"א י"ד פג, א; נוב"י י"ד כח; תוס' רעק"א וחת"ס).

דפים סו – סז

קט. שרץ המים – מה דינו באכילה?

שרץ המים הגדל בכלים, בשיחין ובבורות (ולא פרש מתוכם, כדלהלן) – מותר. אבל בימים ובנחלים ובדומה להם, 'חריצין' (ארוכים וצרים) ו'נעיצין' (רחבים, כגון אותם שעושים לביברי דגים) – אסור, לפי שאין לו סנפיר וקשקשת. (ולמדו זאת מ... מכל אשר במים... במים, בימים ובנחלים... – הטל פרט בין שני הכללים ודונם בכלל ופרט וכלל. ולתנדר"י, בריבוי מיעוט וריבוי – רק בדומה ל'ימים ונחלים' צריך סנפיר וקשקשת להתירו. ומתאכלו למדים לרבות גם בורות להתר, ככלים, ומצמצמים את ה'כעין הפרט' למים נובעים ונחלים).

(חריצים ונעיצים שאינם נובעים אלא שאין המים עצורים בהם כבורות – לרש"י, דינם כבורות וכלים. ולתוס' – תלוי במחלוקת, לתנא דבי רב הדורש בכללי ופרטי, דינם כבורות. ולתנדר"י הדורש בריבוי ומיעוט, דינם כימים ונחלים. וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"ג שמד), אבל בחידושו כאן תמה על שיטה זו. וע"ע בט"ז שכתב לחלק בין חריצין ונעיצין ונחלים או עומדים. אך אין זו ההבנה הפשוטה בפוסקים. ע' שבת הלוי ח"ז כג, ב).